

Reflexe

Schlegel kdysi napsal (v „Lucindě“): „Das Denken hat die Eigentümlichkeit, daß es nächst sich selbst am liebsten über das denkt, worüber es ohne Ende denken kann.“ Tím sice je vskutku postiženo něco pro myšlení charakteristického, ale v tak překroucené až zlomyslné podobě, že právě to hlavní je zapomenuto. Myšlení je totiž zvláštním způsobem schopno se vztáhnout samo k sobě. Jenže to je zkušenost pouze evropského (nebo přinejmenším Evropou nějak poznamenaného, ovlivněného) člověka. To vůbec neplatí o každém myšlení, zejména nikoliv o myšlení předpojmovém, mytickém, a ještě dodnes ani o každém myšlení poetickém. Ona zvláštnost nemůže být proto připisována samotnému myšlení, nýbrž něčemu, co si myšlení (a myslícího) jakoby přivlastní a přizpůsobí: a toto „něco“, tedy co nemá svůj původ v myšlení, ale co si myšlení (a myslícího) na určité úrovni a v jisté dějinné souvislosti podmaní, tedy toto „něco je – LOGOS. To nás zároveň přivádí k rozpoznání, že LOGOS tímto způsobem „působí“ také na nižších úrovních, kde o myšlení ještě nemůže být ani řeči. Všude tam, kde můžeme odhalit schopnost vztáhnout se k sobě, je „při práci“ LOGOS. Němci mají pro tuto schopnost resp. pro vztaženost k sobě zvláštní výraz: „Selbstbezüglichkeit“. Ta je docela nápadně a zřejmě přítomna všude tam, kde jsou živé bytosti, ale bylo by krátkozraké nechtít vidět, že „působnost“ LOGU se na život neomezuje, ale že se projevuje všude tam, kde lze registrovat reakce a reaktivitu. Zvláštností oné schopnosti vztáhnout se k sobě v případě myšlení je ovšem něco opravdu jiného, a tuto jinakost chceme pojmenovat slovem, které dostalo náležitý význam teprve v rámci hlubšího pojetí, totiž slovem „reflexe“. Reflexe však není resp. nemusí být „zálibou“ myšlení, neboť stejně tak může být jeho „postrachem“, děsem, před nímž couvá. Tam, kde vskutku odhalíme „zálibu“ v reflexi, musíme nahlédnout, že má jiné kořeny než v samotném myšlení a dokonce jiné než v reflexi, k níž ani záliba, ani děs nenáleží s nijakou nutností.

(Berlín, 930421-1)